

30 september 2026

Uitgave van de Leido Academy, het thema-netwerk voor LevenLang Leren

'Flexibiliteit met houvast'

Rapport Inspectie voor het onderwijs m.b.t. het werken met eenheden van leeruitkomsten

1. Inleiding

In de afgelopen jaren is in deze nieuwsbrief vaak gesproken over het flexibiliseren van het hbo (en wo) met inzet van 'eenheden van leeruitkomsten'. Een eenheid van leeruitkomsten kent een hoeveelheid eindtermen en leerdoelen, maar de weg om deze zich eigen te maken ligt niet vast. Zo kan de opleiding op basis van studieplannen (max. 30 studiepunten in vrijwel alle situaties) flexibel worden ingericht.

De Onderwijsinspectie heeft onderzocht, onder studenten en personeel, hoe het gaat met deze flexibilisering. We geven hier de nieuwsbrief van OCW, met daarin steeds een samenvatting van de belangrijkste uitkomsten en conclusies.

2 Nieuwsbericht 14-09-2026

Hier het nieuwsbericht van OCW, in de kadertjes.

Flexibel onderwijs maakt het voor veel studenten mogelijk om een hbo-opleiding te combineren met werk, gezin en andere verantwoordelijkheden. Uit het onderzoek Flexibiliteit met houvast¹ van de Inspectie van het Onderwijs blijkt dat studenten over het algemeen positief zijn over flexibel onderwijs. Begeleiding, studieplanning en aandacht voor sociaal welzijn zijn wel nog te vaak afhankelijk van individuele professionals en de werkwijze per instelling en opleiding.

Het onderzoek laat zien dat alles best goed gaat, met positieve studenten. Wel worden meteen als opvallende zaken gemeld dat de begeleiding en de planning afhangen van individuele begeleiders, mede gelet op de werkwijze die is gekozen. Meer toelichting in de stukjes hieronder.

Flexibiliteit maakt studeren mogelijk

Flexibel onderwijs gaat niet uit van een vast opleidingsprogramma, maar is afgestemd op de wensen en voorkeuren van de student. Veel hogescholen bieden deze mogelijkheid. Voor 67% van de ondervraagde studenten maakt de flexibiliteit van de opleiding het mogelijk om de studie te volgen. Bijna 60% geeft aan dat de flexibiliteit de motivatie om te studeren vergroot. Een grote groep studenten ervaart ook knelpunten. Dat zijn onder andere hoge studiedruk, onduidelijkheid over verwachtingen en gebrek aan structuur. Keuzevrijheid werkt dus alleen goed wanneer studenten voldoende ondersteuning en duidelijkheid krijgen.

Twee derde van de studenten die flexibel studeren, had het anders niet gedaan. Er wordt dus een duidelijke doelgroep aangeboord. Maar ook hierbij wordt gemeld dat de ondersteuning voor veel van deze groep goed dient zijn, met heldere verwachtingen.

¹ Hier te vinden: <https://www.onderwijsinspectie.nl/documenten/2026/09/14/rapport-flexibiliteit-met-houvast>

Onderzoek onder studenten, docenten en begeleiders

Voor het onderzoek vulden 1.474 studenten en ruim 300 docenten en begeleiders een vragenlijst in. Daarnaast hield de inspectie bij 10 hogescholen groepsinterviews met studenten, onderwijsprofessionals en opleidingsmanagement.

Begeleiding wordt gewaardeerd, maar kwetsbaar georganiseerd

Studenten zijn over het algemeen tevreden over hun begeleiding. Vooral persoonlijk en frequent contact wordt gewaardeerd. Opleidingen hebben alleen niet altijd duidelijke afspraken over wie studenten begeleidt, hoe vaak dat gebeurt en wat studenten van die begeleiding mogen verwachten. Daardoor kunnen verschillen ontstaan tussen studenten en wordt de continuïteit kwetsbaar. Wanneer een begeleider vertrekt of de werkdruk toeneemt, heeft dat invloed op de begeleiding. De inspectie beveelt instellingen daarom aan begeleiding goed te regelen. Er moet voldoende capaciteit beschikbaar zijn. Ook moet duidelijk zijn wat van studenten wordt verwacht en wat zij van hun opleiding mogen verwachten.

De begeleiding wordt zonder meer gewaardeerd, maar de afspraken daarbij zijn niet altijd duidelijk (genoeg). De organisatie dient helder te zijn, met de verwachtingen over en weer. Ook moet de begeleidings-'pool' voldoende gevuld zijn om elkaar te kunnen vervangen in voorkomend geval. Dat eist van de opleiding een stevige flexibiliteit en ruime kaders voor de begeleiders.

Studieplanning moet onderdeel zijn van de begeleiding

Ook bij studieplanning ziet de inspectie grote verschillen. Instellingen gebruiken verschillende documenten en systemen om afspraken over de studieroute vast te leggen. Studenten en onderwijsprofessionals hebben ook niet altijd hetzelfde beeld van het begrip 'studieplan'. De inspectie onderzocht daarom de bredere praktijk van studieplanning en begeleidingsdocumenten. Planningsdocumenten hebben meer betekenis voor studenten wanneer ze regelmatig worden besproken en onderdeel zijn van de begeleiding. Ze moeten worden aangepast als de studieroute verandert. Voor studenten die een leerwegaafhankelijke route volgen, geldt het wettelijke studieplan.

Het 'studieplan' kent verschillende verwachtingen, bij studenten en begeleiders. Dat kan zorgen voor een vorm van verwarring als het studieplan moet worden herzien (als de studie anders verloopt dan eerder was afgesproken) en afspraken niet worden aangepast.

Sociale verbinding vraagt bewuste aandacht

Bijna twee derde van de studenten die flexibel onderwijs volgt is tevreden over het sociaal welzijn binnen de opleiding. Studenten voelen zich vooral verbonden met begeleiders en medestudenten in hun directe leeromgeving. De binding met de hogeschool als geheel is zwakker. In flexibele opleidingen ontstaan ontmoetingen minder natuurlijk, omdat studenten verschillende routes en tempo's volgen. De inspectie beveelt instellingen daarom aan om vaste verbindingsmomenten te organiseren en sociaal welzijn onderdeel te maken van de begeleiding.

Dit spreekt voor zichzelf. De persoonlijke contacten zijn goed. Er zullen schema's moeten komen, samen met de studieplannen, om vaste momenten te hebben (en waarbij ook aanpassingen in de plannen en planning kunnen komen).

Van persoonsafhankelijkheid naar zekerheid voor iedere student

Flexibel onderwijs werkt. Veel studenten waarderen deze onderwijsvorm en profiteren van de ruimte die zij krijgen. Maar de kwaliteit van de ondersteuning mag niet afhangen van welke professional een student toevallig treft. Dat moeten instellingen beter regelen.

Studenten die flexibel onderwijs volgen, hebben vrijheid om hun studieroute en werktempo zelf te bepalen. Dat moet ondersteund worden door duidelijke kaders en toegankelijke begeleiding, in een organisatie die verschillende studieroutes faciliteert.

Helder, voortvloeiend uit de eerdere kanttekeningen. De hogescholen die hierbij betrokken zijn, onderschrijven de genoemde aspecten – ieder op z'n eigen wijze uiteraard.

3 Begeleiding en contacten

In het verlengde van bovenstaande teksten is ook een passage hierover in de rapporten te vinden, met 'cijfers' rond het onderzoek. Het betreft de hoeveelheid begeleidingsmomenten:

Er zit veel variatie in de frequentie van begeleidingsmomenten, zoals gerapporteerd door studenten. Één op de vier studenten geeft aan dat zij hun begeleider minder dan 1 keer² per 6 maanden of zelfs nog nooit hebben gesproken. Studenten die aangaven hun mentor nog nooit gesproken te hebben, hebben ook geen verdere vragen beantwoord hierover.

Werk aan de winkel derhalve. In beide rapporten van het onderzoek is genoeg stof voor een aantal heidagen te vinden...

² Minder dan 1 keer... is 0 keer. Er zal wel een vergissing zijn gemaakt in de formulering, statistisch gezien. Denk aan '1 keer per jaar'...